

Mödet den 19de November.

Etatsraad *Kolderup-Rosenvinge* forelæste en Afhandling om Rigens Ret og Dele. Hensigten med denne Afhandling var at oplyse Oprindelsen og Udviklingen af den i flere Henseender mærkelige og, som det synes, Danmark ejendommelige Executionsproces, der under Navn af Forfølgning med Rigens Ret og Dele har vedligeholdt sig i mere end 400 Aar. Det er bekjendt, at den Lov, som Christian den 4de gav under dette Navn i Aaret 1624, selv forkynder sig som Fornyelsen af en gammel fra Arildstid her i Riget brugelig sær Rettergang, som Erik Plougpenning i 1244 skulde have stadfæstet og forbedret, hvilket sidste dog er en Forvexling med Erik Glipping, hvis Forordninger fra 1282 synes at være det første ved Love givne Grundlag for denne Rettergangsform. Efterat have oplyst, at den rette Benævnelse for Loven uidentvilt har været: Rigens Rets Dele eller Rigens Ret om Dele (o: Forfølgning) gjorde Forf. opmærksom paa, at den saakaldte Forfølgning til Laas, som ogsaa afhandles i Christian d. 4des Lovgivning, og hvorved man gjen-nem flere Proceehandlinger og ved Erhvervelse af flere af Rigens Kants-ler udstedte Breve erholdt endelig Stadfæstelse paa Ejendomsretten til en fast Ejendom ved det saakaldte Laasebrev, uidentvilt er af senere Oprindelse end den ommeldte Executionsproces, men at den paa en naturlig Maade havde udviklet sig af denne som dens Slutning, naar man, efterat have faaet Execution i en fast Ejendom, søgte ogsaa for Fremtiden at sikre sig dens Besiddelse. Efter hvad der af Diplomer kan sluttes, er Forfølgning til Laas først kommet i Brug paa Kong Christoffer den Andens Tid, men fornemmelig bleven mere almindelig under Valdemar d. 4de og Kong Ole, og har uidentvilt først under Christian d. 1ste og Kong Hans faaet den Form, hvori vi gjenfinde den i Christian d. 4des Lovgivning. Hvad Forfølgning med Rigens Dele angaaer, da er det bekjendt, at vore Provindsiallove ikke kjende nogen Maade, hvorpaa en Domhaver kunde gjøre Indførsel i faste Ejendomme, og at det selv i de Tilfælde, hvor han vilde holde sig til Lösöre, var forbundet med store Vanskeligheder at erholde Execution. Det var for at løde paa denne Mangel, at man henvendte sig til Kongen og erhver-

vede, efterat mange Formaliteter vare iagttagne, Befalinger udstedte i Kongens Navn af Rigens Kantsler til at foretage Execution (4 Laugdagsbreve, Ridebrev, Rømningsbrev). Til disse Breve (*brevia*, som er Oprindelsen til vort danske Brev) kan vel Forbilledet findes hos Angelsachserne og i den gamle engelske og skotske Retsforfatning, men Forf. er dog tilbøjlig til ikke at ansee dem ved Kongelige Breve hos os indførte Procesmaade for at være ældre end fra Midten af det 13de Aarhundrede, paa hvilken Tid Kongemagten i hele Europa mærkelig havde consolideret sig, og den ligeledes i Danmark, ligesom i Norge og Sverrig, mere og mere udviklede sig; dette er netop kjendeligt under Erik Glipping, uagtet Kongemagten i den Kamp, som han og hans Eftermænd maatte føre med Hierarchi og Aristokrati, ofte maatte ligge under, men hvilket tildeels maa tilregnes den Omstændighed, at baade Erik Glipping og Erik Menved bestege Thronen i deres umyndige Aar, og at Christoffer den Andens Personlighed saa slet svarede til hans høje Kald. Det er ogsaa først under Erik Glipping, at de Forordninger ere givne, der maa betragtes som Grundlaget for Rigens Ret og Dele, nemlig den Vordingborgske og den Nyborgske fra Aaret 1282. Det kan imidlertid ikke antages med Kofoed Ancher, at den første har været given for Sjælland, og den Nyborgske for Jylland alene, men der har uden tvivl saavel paa Rigsdagen i Vordingborg som paa den i Nyborg været givet tre samtidige Forordninger, en for Sjælland, en for Skaane og en for Jylland. I flere Haandskrifter findes en saadan Forordning for Skaane, der i Adskilligt er afvigende fra den Vordingborgske Forordning, og det kan med flere Grunde godtgjøres, at Hensigten med den Nyborgske Forordning ikke kan have været at indføre en egen Executionsmaade for Jylland, men for hele Riget at forandre og supplere den Vordingborgske Forordning; thi Hovedforskjellen mellem disse Forordninger er fornemmelig den, at den Nyborgske bestemmer Fremgangsmaaden ved Execution i urørlige Ejendomme, som den ældre Vordingborgske Forordning endnu ikke kjender. De Oplysninger, som disse Forordninger give om Executionsprocessens Form, ere iøvrigt saa godt som ingen, men det er i Diplomer og gamle Domme de maa søges. Efterat have meddeelt hvad han i disse har fundet, som kan tjene til at kaste noget Lys over flere dunkle Steder i denne ikke lidet forviklede Materie, meddelte Forf. nogle gamle Formularer og Optegnelser angaaende Rigens Ret og

Dele, der uagtet deres Utilstrækkelighed maa fortjene saa meget mere Opmærksomhed, da de hidrøre fra en Tid, hvor de træde istedetfor en juridisk Literatur, som dengang ikke var til. *Langebek* har allerede i *Danske Magazin* I. 36—37 meddeelt en saadan Optegnelse, der neppe kan være ældre, men vel yngre end fra Midten af det 15de Aarhundrede. Forf. meddelte en mere udførlig fra Slutningen af det 15de eller Begyndelsen af det 16de Aarhundrede efter Cod. Arn. Magn. Nr. 11. 4to. og dernæst en endnu udførligere, ledsaget med Formularer til alle saakaldte Rigens Breve, efter et Haandskrift, tilhørende det Kielske Universitet, og med Varianter af flere Haandskrifter, som deels findes i det store kongl. Bibliothek, deels i den Arne-Magnæanske Samling. Denne Optegnelse forekommer i flere af Haandskrifterne under Titel af: „*Instruction at forfølge Rigens Dele her i Danmark til Indførsel, Rømming og til Laas.*” Forf. har paa flere Steder i hans Udgave af gamle Herredagsdomme benyttet denne saakaldte Instruction og har nu ledsaget den med adskillige oplysende Anmærkninger. Den synes at være forfattet paa Frederik d. 2dens Tid, men om det er til den eller en lignende, men tabt, skriftlig Redaction af Rigens Ret, hvortil baade Domme för Christian den 4des Tid og, som det synes, selve denne Konges Fortale henviser, tør Forf. ikke afgjøre. Endnu meddeltes en Formular för Rigens Breve efter Cod. Arne-Magn. No. 28. 4to og No. 2124. blandt det Kgl. Bibliotheks Haandskrifter, som derved er mærkværdig, at Brevene udstedes i Drostens Navn og at Drostens nævnes som Embedsmand i et Lehn. Disse Formularer synes at være blevne forfattede i det Slesvigske. — Tilsidst tilføjede Forf. nogle Betragtninger over denne Procesforms Ejendommelighed og dens Langsomhed, der paafaldende kontrasterer med den Berømmelse, Christian den 4de giver den i sin Fortale, at nemlig ved den „Vidtløftighed og Trætte mærkelig enten forkortes eller vel endog forekommes”, og idet Forf. paapegede de sandsynlige Grunde til dette Særsyn, knyttede han hertil en kort Sammenligning med andre Nationers, navnlig de Norskes, Svenskes, Germanernes og Englændernes Executionsproces i den ældste Form, hvoraf sees, at hos disse Nabofolk var det temmelig tidligt langt lettere at faae en Dom exequeret, end hos os.